

neposkytují panujícímu přemyslovsko-bořivojovskému rodu kontinuální tradici, která by dosahovala až do období první generace kouřimských knížat.³⁸

POZNÁMKY

- 1 *Kristiánova legenda*, ed. J. Ludvíkovský, Praha 1978.
- 2 Viz. M. BLÁHOVÁ, *Staročeská kronika tak řečeného Dalimila 1–3*, Praha 1995.
- 3 Tuto pramennou nouzi nejlépe ilustruje interpretace zprávy Fuldských análů k roku 857, zmiňující dobytí hradu „Slavitaha, syna Wiztrachova“ vychodofranským vojskem. I autor vynikajících kvalit považoval za nutné dokládat touto zprávou, že Wiztrachův rod držel již tehdy svůj hrad dědičně a že jeho synové, z nichž jeden původně uprchl k srbskému knížeti a druhý později na Rostislavovu Moravu, náleželi ke společenství nadnárodní elity východofranského království a jeho tributálních knížectví. Viz J. SLÁMA, *Wistrachi civitas Ducis*, *Historická geografie* 11, 1973, s. 3–30.
- 4 M. ŠOLLE, *Stará Kouřim a projevy velkomoravské hmotné kultury v Čechách*, Praha 1966, s. 228, tab. XV:3.
- 5 N. PROFANTOVÁ, *On the archaeological evidence for Bohemian Elites of the 8–9 th century*, in: *Central Europe in 8th–10th Centuries*, Bratislava 1997, s. 105–114.
- 6 J. MICHÁLEK – M. LUTOVSKÝ, *Hradec u Němčic*, Strakonice – Praha 2000.
- 7 B. DOSTÁL, *Velmožské dvorce ve struktuře velkomoravského státu*, *Slovenská Archeológia* 36, 1988, s. 283–290; J. MACHÁČEK, *Pohansko bei Břeclav – Ein bedeutendes Centrum Grossmährens*, in: *Velká Morava mezi Východem a Západem*, Brno 2001, s. 275–290.
- 8 M. ŠOLLE, *Rotunda sv. Petra a Pavla na Budči*, *Památky archeologické* 81, 1990, s. 140–207, zvl. s. 163 n; Z. VÁŇA, *Přemyslovská Budeč. Archeologický výzkum hradiště v l. 1972–1986*, Praha 1995, 88 n, zvl. obr. 66.
- 9 Z. SMETÁNKA, *Archeologie, očištěc a pohřební ritus*, in: *Dějiny a současnost 1995*, č. 1, s. 12–15.
- 10 N. PROFANTOVÁ, *Elita v zrcadle dětských pohřbů 9. a 10. století v Čechách*, in: *Studijné zvesti Archeolog. Ústavu slovenskej akademie vied* 37, Nitra 2005, s. 63–79.
- 11 M. ŠOLLE, *Stará Kouřim a projevy velkomoravské hmotné kultury v Čechách*, Praha 1966.
- 12 L. HRDLIČKA – Z. SMETÁNKA – M. BLAJEROVÁ, *Výzkum slovanského pohřebiště za Jízdnou Pražského hradu r. 1973 – Die Ausgrabungen des slawischen Friedhofs hinter dem Reithaus der Prager Burg 1973*, *Archeologické rozhledy* 26, 1974, s. 386–405, 433–438, zvláště s. 401, obr. 7
- 13 M. ŠOLLE, *Rotunda sv. Petra a Pavla na Budči*, s. 140–207, obr. 18, 19; Z. VÁŇA, *Přemyslovská Budeč. Archeologický výzkum hradiště v l. 1972–1986*, obr. 60, 62, 66, 67.
- 14 Shrnutí: N. PROFANTOVÁ – J. MILITKÝ, *Das Fürstengrab von Želénky*, in: *Europas Mitte um 1000 – Katalog*, Stuttgart 2000, s. 188–199.
- 15 M. ŠOLLE, *Knížecí pohřebiště na Staré Kouřimi – Fürstliche Bestattungsstätte in Stará Kouřim*, *Památky archeologické* 50, 1959, s. 353–506; TÝŽ, *Stará Kouřim a projevy velkomoravské hmotné kultury v Čechách*, Praha 1966.
- 16 D. TŘEŠTÍK, *Počátky Přemyslovců*, Praha 1997, s. 96.
- 17 Hlavní výsledky již byly zveřejněny N. PROFANTOVÁ, *K průniku prvků franského životního stylu do Čech 9. století*, in: *Velká Morava mezi Východem a Západem*, Brno 2001, s. 327–338.
- 18 Pohřebiště čítalo 152 zkoumaných hrobů, pohřbených bylo na hřbitově o něco více – minimálně 154.
- 19 Jeden z mečů se podařilo rentgenovat v Plzni, avšak snímek nepřinesl žádné nové poznatky – na čepeli nebyly zjištěny stopy výzdoby (damaskování) či značky.
- 20 M. ŠOLLE, *Stará Kouřim a projevy velkomoravské hmotné kultury v Čechách*, Praha 1966.

- 21 Důvodem částečného spálení pohřbených mohl být též strach ze živých-mrtvých, tedy mohlo jít o antivampyrické opatření. Pak by nemuselo jít o nejstarší pohřeb.
- 21a O botce E. WAMERS – M. BRANDT, *Die Macht der Silber. Karolinische Schätze im Norden*, Regensburg 2005, kap. Die Szepter, s. 48–49 s bar. obr.
- 22 M. ŠOLLE, *Stará Kouřim a projevy velkomoravské hmotné kultury*.
- 23 Z. KLANICA, *K počátkům staromoravského kostrového pohřbívání*, Staroměstská výročí 57 – 64, Brno – Uherské Hradiště 1990, zvl. s. 63.
- 24 M. ŠOLLE, *Stará Kouřim a projevy velkomoravské hmotné kultury v Čechách*, Praha 1966, obr. 13a.
- 25 Jde o výrobky západní – viz R. ANDRAE, *Mosaikaugenperlen. Untersuchungen zur Verbreitung und Datierung karolingerzeitlicher Millefioriglasperlen in Europa*, Acta praehistorica et archaeologica 4, 1973, s. 101–198.
- 26 J. CHOCHOL, *Antropologický příspěvek o obyvatelích staré Kouřimě*, in: *Stará Kouřim a projevy velkomoravské hmotné kultury v Čechách*, Praha, s. 281–288, s. 282, 283.
- 27 J. POULÍK, *Dvě velkomoravské rotundy v Mikulčicích – Zwei grossmährische Rotunden*, Praha 1963, obr. 17, 19, 25.
- 28 J. POULÍK, *Dvě velkomoravské rotundy v Mikulčicích – Zwei grossmährische Rotunden*, Praha 1963, pozn. 27, obr. 17:7, 8.
- 29 F. KALOUSEK, *Břeclav-Pohansko I. Velkomoravské pohřebiště u kostela – Grossmährisches Gräberfeld bei der Kirche*, Brno 1971.
- 30 K. SCHWARZ, *Frühmittelalterlicher Landesausbau im Östlichen Franken zwischen Steigerwald, Frankensteinwald und Oberpfälzer Wald*, Mainz 1984, Abb.71.
- 31 P. SOMMER, *Duchovní svět raně středověké české laické společnosti*, in: *Sv. Vojtěch, Čechové a Evropa*, Praha, s. 133–166, s.142
- 32 D. STAŠŠÍKOVÁ-ŠTUKOVSKÁ, *Zu manchen spezifischen Asserungen des Bestattungritus im Frühmittelalter*, in: *Ethnische und kulturelle Verhältnisse an der mittleren Donau vom 6. bis zum 11. Jahrhundert*, s. 287–304.
- 33 Jde o jedno z mála pohřebišť 9. století u nás, které bylo záměrně založeno v prostorové souvislosti s pohanským kultovním místem ve střední části hradiště.
- 34 Situace v moravských centrech je odlišná díky dřívější christianizaci; u menších dvorců, na nichž sídlila velmožská rodina, by snad mohla být v hrubých rysech srovnatelná. Takový příklad může představovat nejstarší fáze pohřebiště v Ducovém, i když je od samého počátku založeno u kostela.
- 35 M. ŠOLLE, *Stará Kouřim*, obr. 66, tab. XXXIX:2.
- 36 O její existenci uvažuje nověji i Miloš Šolle, viz M. ŠOLLE, *Kouřim v průběhu věků*, Praha 1981, s. 105. Nepřímo může svědčit pro existenci svatyně i enkolpion byzantského typu, pocházející z hradiště a datovatelné do 10.–11. století, viz N. PROFANTOVÁ – D. STOLZ, *Nový nález relikviářového křížku z Kouřimi, Sborník k narozeninám prof. J. Žemličky* (v tisku).
- 37 Případnou existenci církevní stavby, pokud by měla alespoň kamennou podezdívku, jakož i prostorový rozsah pohřebiště by mohl zjistit geofyzikální výzkum, konkrétně magnetometrie.
- 38 Již Dalimil posunul tradici o střetu pražského a kouřimského knížete způsobem, kterým ji čteme dodnes. Vyprávěl, že v boji běželo o vládu nad Kouřimí. Kristián, a u autora, který byl podle všeho sám Přemyslovec, je to zvláště nápadné, však píše něco jiného: v souboji knížat se prý jednalo o vládu – rozuměj nad zemí. Nemusíme sice podobnému tvrzení věřit, kouřimské pohřebiště však ukazuje, že bychom je neměli pomíjet bez poctivé diskuse.